

PRÍLOHA

Nasledujúca príloha nie je súčasťou analýzy a návrhov ECRI týkajúcich sa situácie na Slovensku

ECRI upozorňuje, že analýza obsiahnutá v jej správe o Slovensku je vypracovaná k 19. decembru 2008, a že vývoj, ku ktorému došlo po tomto dátume, sa v nej neberie do úvahy.

V súlade s metódou individuálneho prístupu ECRI k jednotlivým krajinám bol návrh správy ECRI o Slovensku predmetom dôverného dialógu so slovenskými orgánmi. ECRI mnohé z ich pripomienok zobrala do úvahy a zapracovala ich do svojej správy.

Po ukončení tohto dialógu však slovenské orgány požiadali, aby sa ich ďalej uvedené stanoviská pripojili k správe ECRI ako jej príloha.

Stanoviská Slovenskej republiky k
„návrhu Štvrtej správy o Slovensku“
vypracovanému Európskou komisiou proti rasizmu a intolerancii
(ECRI)

Slovenská republika víta konštruktívny dialóg s ECRI, ako aj skutočnosť, že ECRI zvažila a ocenila pokrok, ktorý bol v mnohých oblastiach dosiahnutý od ostatného monitorovacieho cyklu. Slovenská republika pripisuje veľký význam princípom, ktoré presadzuje Rada Európy a bude venovať náležitú pozornosť odporúčaniam obsiahnutým v návrhu štvrtej správy (ďalej „správa“).

Podľa názoru Slovenskej republiky však správa neodráža v plnej miere aktuálny legislatívny vývoj, a to najmä pokiaľ ide o zmeny a doplnenia antidiskriminačného zákona. Slovenská republika by tiež ocenila lepšiu vyváženosť informačných zdrojov ECRI. Z uvedeného vyplýva, že Slovenská republika považuje za potrebné uviesť ďalší komentár.

Medzinárodnoprávne dokumenty (odsek 7)

Slovenská republika s potešením informuje ECRI, že dňa 24. apríla 2009 ratifikovala Revidovanú sociálnu chartu.

Zákon o používaní jazykov národnostných menšín (odseky 9-13)

Zákon o používaní jazykov národnostných menšín (zákon č. 184/1999 Z. z.) nadobudol účinnosť v septembri 1999. Ustanovuje pravidlá používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku v obciach, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria podľa výsledkov posledného sčítania ľudu najmenej 20 % obyvateľstva. V ratifikačnej listine k Európskej charte regionálnych alebo menšinových jazykov Slovensko vyhlásilo podľa článku 1 písm. b) charty, že pojem „územie, na ktorom sa používa regionálny alebo menšinový jazyk," sa vzťahuje na obce podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky, patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva, čo platí aj pre uplatňovania článku 10 charty. Celkový počet týchto obcí je 655.

Pokiaľ ide o právo používať jazyk národnostnej menšiny v konaní pred súdmi a orgánmi činnými v trestnom konaní alebo inými orgánmi, toto právo je už dlho zakotvené v legislatíve upravujúcej konanie pred týmito orgánmi. Ombudsman sa stretol len s ojedinelými prípadmi, kedy sťažovateľ vzniesol námietky týkajúce sa možnosti použitia svojho materinského jazyka pri trestnom konaní.

Na podporu používania rómskeho jazyka bola 29. júna 2008 slávnostne vyhlásená *Štandardizácia rómskeho jazyka* na Slovensku pod záštitou Úradu splnomocnenkyne vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity. Súčasťou ceremónie bolo aj podpísanie „Deklarácie Rómov Slovenskej republiky k štandardizácii rómskeho jazyka v Slovenskej republike“ predstaviteľmi rómskej národnostnej menšiny. Cieľom štandardizácie rómskeho jazyka bolo oficiálne uznať rómsky jazyk, vytvoriť predpoklady pre tvorbu podmienok na výchovu

a vzdelávanie v rómskom jazyku a zrovnoprávniť ho s ostatnými jazykmi národnostných menšín žijúcich na Slovensku.

Antidiskriminačný zákon, antidiskriminačné orgány a iné inštitúcie (odseky 18-40)

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

V § 10 antidiskriminačného zákona sa uvádza: „(1) V konaní vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania sa účastník môže dať zastupovať aj právnickou osobou, a) ktorej takéto oprávnenie priznáva osobitný zákon alebo b) ktorej cieľom činnosti alebo predmetom činnosti je ochrana pred diskrimináciou. (2) Ak prevezme právnická osoba podľa odseku 1 zastúpenie, poverí niektorého zo svojich členov a/alebo zamestnancov, aby za zastúpeného v jej mene konal.“ § 2 ods. 3 zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov explicitne uvádza, že „stredisko je oprávnené zastupovať účastníka v konaní vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania.“

Antidiskriminačný zákon bol nedávno doplnený o ustanovenie § 9a (toto ustanovenie nadobudlo účinnosť 15. októbra 2008), podľa ktorého: „Ak by porušením zásady rovnakého zaobchádzania mohli byť dotknuté práva, právom chránené záujmy alebo slobody väčšieho alebo neurčitého počtu osôb alebo ak by takýmto porušením mohol byť vážne ohrozený verejný záujem, patrí právo domáhať sa ochrany práva na rovnaké zaobchádzanie aj právnickej osobe podľa § 10. Táto osoba sa môže domáhať, aby ten, kto nedodrжал zásadu rovnakého zaobchádzania, upustil od svojho konania, a ak je to možné, napravil protiprávny stav.“ Takáto úprava oprávňuje právnickú osobu (mimovládnu organizáciu alebo Stredisko) konať v mene potenciálnych obetí porušenia zásady rovnakého zaobchádzania.

So zreteľom na neustálu potrebu zvyšovať povedomie o antidiskriminačnom zákone Slovenská republika prijala viacero opatrení (mediálne prezentácie, šírenie informácií o diskriminačných opatreniach a právnej ochrane, školenia sudcov, prokurátorov, ako aj ďalších úradníkov a osôb, ako je uvedené v správe). Počet sťažností, ktoré boli podľa správy adresované Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva, potvrdzuje úspešnosť týchto opatrení.

Vzdelávanie (odseky 41-64)

Národná rada Slovenskej republiky prijala v máji 2008 zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Školský zákon poukazuje na nasledovné hlavné princípy výchovy a vzdelávania (§ 3): princípy rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, ako aj zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie. Nový školský zákon jednoznačne definuje a odlišuje deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, zdravotným znevýhodnením, telesným postihnutím alebo zdravotným oslabením od tých detí a žiakov, ktorí pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Uvedené princípy a definície sú plne v súlade s odporúčaniami komisára Rady Európy pre ľudské práva v oblasti rovnakého zaobchádzania vo výchove a vzdelávaní v školstve.

V súlade s Národným plánom výchovy k ľudským právam na roky 2005-2014, s Akčným plánom predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2006 – 2008, s Konceptiou migračnej politiky Slovenskej republiky adaptovanou na podmienky školstva, ako aj s Národným akčným plánom pre deti, *Pedagogicko-organizačné pokyny* na školský rok 2008/2009 zdôrazňujú potrebu intenzívnejšieho a efektívnejšieho riešenia úloh súvisiacich s výchovou v duchu humanizmu a so zameraním na intenzívne vzdelávanie v oblasti ľudských práv, práv dieťaťa a predchádzania všetkým formám diskriminácie, xenofóbie, intolerancie a rasizmu. *Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov* vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania, ktorú slovenská vláda schválila v roku 2008, navyše nadväzuje na opatrenia prijaté s cieľom zlepšiť vzdelávanie Rómov a sociálne znevýhodnených detí a žiakov z pohľadu ministerstva školstva a prináša ďalšie riešenia.

Pokiaľ ide o rómske otázky, v marci 2008 vláda Slovenskej republiky prijala strednodobú koncepciu rozvoja rómskej národnostnej menšiny v Slovenskej republike *Solidarita – Integrita – Inklúzia 2008-2013* („strednodobá koncepcia“), ktorá je založená na analýze koncepcií predošlých vlád. V oblasti výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vláda Slovenskej republiky v apríli 2008 prijala *Koncepciu výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov* vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania. V rámci koncepcie sú individuálne odporúčania formulované na obdobie rokov 2008-2015. Jedným z cieľov koncepcie je znížiť percento rómskych detí navštevujúcich špeciálne základné školy pre žiakov s mentálnym postihnutím.

V tejto súvislosti nemôžeme súhlasiť s názorom ECRI uvedenom v odsekoch 42, 43 a 46, podľa ktorého by „nultý ročník“ viedol k ďalšej segregácii rómskych detí. *Nultý ročník základnej školy* je určený pre deti, ktoré k 1. septembru dosiahli fyzický vek 6 rokov, no nedosahujú školskú zrelosť, pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia a vzhľadom na toto sociálne prostredie u nich existuje predpoklad, že nezvládnu učivo prvého ročníka základnej školy. Do nultého ročníka môže byť dieťa zaradené len s informovaným súhlasom zákonného zástupcu dieťaťa.

Bývanie (odseky 65-74)

Správa bohužiaľ venuje málo pozornosti *pozitívnym výsledkom a opatreniam*, ktoré slovenské orgány prijali v záujme zlepšenia podmienok bývania marginalizovaných skupín a boja proti segregácii. Dobrým príkladom sú úspešné projekty v obciach Zborov, Sveržov, Nálepkovo, Moldava nad Bodvou a iné. Pokiaľ ide o problematiku dostupnosti sociálneho bývania, tu je potrebné poznamenať, že existuje možnosť zvýhodňovania marginalizovaných skupín a orgány hradia sociálne bývanie až do výšky 80 %.

Zamestnanosť (odseky 80-84)

Podľa Ústavy Slovenskej republiky sa ľudské práva zaručujú všetkým jednotlivcom bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikomu nemožno z týchto dôvodov uprieť zákonné práva, diskriminovať ho, ani zvýhodňovať. Týka sa to aj Rómov a ich prístupu na trh práce. Majú rovnaké práva na rekvalifikáciu, prípravu na povolanie a začlenenie na trh práce.

Rasistické násilie, rasizmus vo verejnom prejave a antisemitizmus (odseky 89-100, 131-135)

Vláda Slovenskej republiky v záujme tvorby multietnickej a multikulturálnej slovenskej spoločnosti bojuje proti všetkým formám rasovej, etnickej, náboženskej a politickej neznášanlivosti. Nárast rasovo motivovanej trestnej činnosti, na ktorý ECRI poukazuje v odseku 92, je potrebné vnímať v spojitosti so skutočnosťou, že Slovenská republika v roku 2006 prijala nový trestný zákon ustanovujúci nový systém získavania štatistických údajov o rasistických trestných činoch.

S cieľom eliminácie a predchádzania všetkým prejavom diskriminácie v spoločnosti vláda Slovenskej republiky prijala „Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie“. Tento akčný plán sa zameriava na prevenciu a redukciu negatívnych spoločenských javov, ako je rasizmus, xenofóbia a mnohé iné prejavy intolerancie a diskriminácie. Z dlhodobého hľadiska je jeho cieľom bojovať proti týmto negatívnym spoločenským javom, a tak zvýšiť mieru vzájomnej tolerancie medzi všetkými občanmi Slovenska i cudzincami. Medzi prostriedky tu patrí napríklad systematické vzdelávanie odborníkov, prezentácie minoritných kultúr pod záštitou ministerstva kultúry, či projekty v rámci grantových programov „Kultúra národnostných menšín“ a „Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva“. Významnou súčasťou akčného plánu sú aj aktivity mimovládnych organizácií a iných subjektov činných v tejto sfére. Zo štátneho rozpočtu na rok 2008 bola na financovanie projektových aktivít oprávnených subjektov vyčlenená suma 287 000 EUR.

Rozvoju rómskej kultúry sa venuje osobitná pozornosť. Pod záštitou ministerstva kultúry sa organizuje mnoho kultúrnych aktivít pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia (najmä rómske deti), pričom cieľom je zvýšiť ich kultúrne povedomie. V roku 2006 vláda Slovenskej republiky prijala Stratégiu rozvoja múzeí a galérií v Slovenskej republike, ktorá počíta s vytvorením stálej expozície rómskej kultúry, ako aj so zriadením výskumných a dokumentačných centier. Implementácia projektu Ma bister – Nezabudnite bola hodnotným príspevkom ministerstva kultúry k pripomenutiu si holokaustu Rómov. V rámci tohto projektu boli na miestach, kde sa počas druhej svetovej vojny odohrávali perzekúcie Rómov, umiestnené pamätné tabule.

Riešenie otázky údajnej sterilizácie rómskych žien v Slovenskej republike bez ich plného a informovaného súhlasu (odseky 110-114)

Obvinenia z údajnej nútenej sterilizácie rómskych žien na východnom Slovensku vzbudili okamžitú reakciu vlády, ktorá začala trestné stíhanie voči neznámemu páchatelovi vo veci trestného činu genocídy. Dňa 24. októbra 2003 bolo trestné stíhanie zastavené, keďže bolo zrejmé, že čin, pre ktorý bolo trestné stíhanie začaté, sa nestal. Rozhodnutie vyšetrovateľa sa okrem iného zakladalo na názore lekárskej fakulty, ktorá vedecky potvrdila, že sterilizácie boli vykonané *lege artis* a dané medicínske zákroky nemali žiaden vplyv na reprodukčnú schopnosť rómskej národnostnej menšiny. Vyšetrovanie neodhalilo, že by bol v spojení s jeho predmetom spáchaný akýkoľvek iný trestný čin. V rámci trestného konania boli odhalené určité nedostatky slovenskej legislatívy v oblasti zdravotníctva a v niektorých prípadoch administratívne pochybenia jednotlivých lekárov a zdravotníckych zariadení, no ich povaha bola výlučne administratívna.

Trestné stíhanie bolo pozastavené aj na základe skutočnosti, že kontrola vykonaná kontrolnou skupinou ministerstva zdravotníctva potvrdila, že v žiadnom z gynekologických ani pôrodnických oddelení nedošlo ku genocíde, diskriminácii ani segregácii rómskych žien. Závery odborníkov potvrdili, že v tých regiónoch, kde bolo možné nepriamo vyčíslieť pomer rómskych pacientov k celkovému počtu pacientov, bol výskyt sterilizácií a cisárskych rezov výrazne nižší, ako počet zákrokov vykonaných na väčšinovom obyvateľstve. Odborníci navyše uviedli, že všetky medicínske zákroky vykonané na ženách, ktoré sa sťažovali na nútené sterilizácie, boli vykonané v záujme ochrany ich zdravia a života, bez ohľadu na ich etnický pôvod a v súlade so zákonom. Varovným príkladom bola jedna rómska žena, ktorá zomrela po tom, ako sa odmietla podrobiť sterilizácii.

Príslušné inštitúcie medzinárodných organizácií, s ktorými vláda Slovenskej republiky intenzívne komunikovala, venovali otázke údajných nútených sterilizácií veľkú pozornosť. Informácie boli predložené aj Výboru pre odstránenie diskriminácie žien. Slovenská republika vypracovala závery, v ktorých podrobne informuje o vyšetrovaní tohto incidentu na Slovensku, ako aj o prijatých opatreniach (vrátane legislatívnych úprav). Výbor sa rozhodol nevykonať skúmanie podľa článku 8 opčného protokolu.

Maďarská menšina (odseky 115-118)

Vyšetrovanie v prípade *H. Malinovej* viedli nezávislé vyšetrovacie orgány. Slovenská republika odmieta tento prípad politizovať.

Právo na vzdelávanie v jazykoch národnostných menšín zaručuje Ústava Slovenskej republiky, ako aj zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Výchova a vzdelávanie detí a žiakov na základných a stredných školách zahŕňa výučbu jazyka národnostnej menšiny, vyučovanie v jazyku národnostnej menšiny, ako aj vyučovanie v slovenskom jazyku. Rodičia alebo zákonní zástupcovia si spomedzi týchto možností môžu slobodne vybrať. Predškolská výchova a mimoškolská výchova a vzdelávanie vo vzdelávacích zariadeniach tiež zohľadňujú materinský jazyk dieťaťa.

Ako už bolo spomenuté, školský zákon ustanovuje zákaz všetkých foriem diskriminácie a najmä segregácie ako jeden z princípov výchovy a vzdelávania. Pokiaľ sa žiadateľ, dieťa, žiak, či študent domnieva, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli porušené v dôsledku porušenia princípu rovnakého zaobchádzania, školský zákon im umožňuje domáhať sa právnej ochrany pred súdmi v súlade s osobitným predpisom. Týmto osobitným predpisom je zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Školy s vyučovaním v jazyku národnostnej menšiny vždy používajú preklady slovenských učebníc alebo adaptované učebnice schválené Ministerstvom školstva Slovenskej republiky. Potrebné učebnice a pracovné zošity pre školy s vyučovaním v jazyku národnostnej menšiny a s výučbou jazyka národnostnej menšiny podliehajú každoročnému schvaľovaniu.

Čo sa týka odseku 116, príslušný predpis prijala Národná rada Slovenskej republiky ako novelu zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) vo februári 2009.

Jazyky národnostných menšín sú tiež vyučované na štátnych vysokých školách. Tieto inštitúcie sú súčasťou systému výchovy a vzdelávania Slovenskej republiky a sú financované zo štátneho rozpočtu. Okrem štátnych škôl zákon umožňuje zriaďovanie súkromných alebo cirkevných škôl, ktoré tiež získavajú financovanie zo štátneho rozpočtu v súlade s príslušnou legislatívou.

Imigranti (odsek 121)

Preskúmanie odvolaní voči rozhodnutiam v azylovom konaní vykonávajú krajské súdy, ktoré nemôžu prijať rozhodnutie, no prípad vrátia Migračnému úradu pre opätovné posúdenie. Migračný úrad sa však musí riadiť názorom súdu. Žiadatelia o azyl získavajú právnu pomoc aj v odvolacej fáze konania. Okrem mnohých mimovládnych organizácií tieto služby od decembra 2008 ponúka aj Centrum právnej pomoci zriadené ministerstvom spravodlivosti.

